

УДК 379.85

Бондаренко І. С.,
канд. екон. наук

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
e-mail: bondarenkois@yandex.ru

**КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДИК ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНКИ
ТУРИЗМУ МІЖНАРОДНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ**

UDC 379.85

**Bondarenko I. S.,
PhD in Economic
sciences**

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: bondarenkois@yandex.ru

**COMPARATIVE ANALYSIS OF METHODS AND RESULTS OF TOURISM
EVALUATION BY INTERNATIONAL INSTITUTIONS**

***Мета.** Мета статті — аналіз методик та результатів оцінки туризму міжнародними інституціями, визначення на цій основі проблем, що стримують подальший його розвиток в Україні.*

***Методи.** Рішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу і синтезу, систематизації та узагальнення, діалектичного підходу.*

***Результати.** У статті проведено компаративний аналіз методик та результатів оцінки туризму міжнародними інституціями. Встановлено проблеми розвитку туризму в Україні.*

***Ключові слова:** туризм, вплив туризму, Всесвітня туристська організація, Світовий економічний форум, Глобальний індекс подорожей та туризму, Всесвітня рада з подорожей і туризму.*

Постановка проблеми. В умовах сучасної світової економіки, яка формується під впливом процесів глобалізації економічного, політичного, культурного і соціального просторів, міжнародний туризм є однією з найбільш високоприбуткових (3-тє місце після паливно-енергетичного і військово-промислового комплексів) галузей. Згідно з доповіддю Всесвітньої туристської організації (UNWTO) як єдиної міжурядової організації з туризму системи ООН [1], в 2016 році кількість міжнародних туристських прибуттів зросла на 3,9 % і досягла в загальному підсумку 1,235 млрд. осіб (для порівняння у 2000 році — 698,8 млн. осіб).

Таким чином, вивчення такого всеосяжного явища надзвичайно актуальне, особливо в сучасних умовах стрімких темпів розвитку туризму, його секторів, видів і форм, появи і розповсюдження нових туристських реалій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти концепції туризму висвітлені у працях класиків економічної науки: Я. Гезгала, Дж. Джафарі, Н. Лейпера, Е. Метісона, А. Олдака, Дж. Уолла та ін.

В Україні питаннями теорії та методології туризму займаються такі вчені, як О. О. Бейдик, В. Г. Герасименко, Г. А. Заячківська, Н. П. Крачило, Г. І. Михайличенко, В. С. Пазенок, Т. І. Ткаченко, В. К. Федорченко та інші. Окремі аспекти в розвитку туризму досліджують фахівці із близького зарубіжжя: А. Ю. Олександрова, І. Т. Балабанов, І. В. Зорін, Н. І. Кабушкін, В. А. Квартальнов, Є. Л. Писаревський та ін.

Незважаючи на існуючі досягнення економічної думки у вивченні туризму, варто зазначити, що проблеми його розвитку в сучасних умовах досліджені недостатньо.

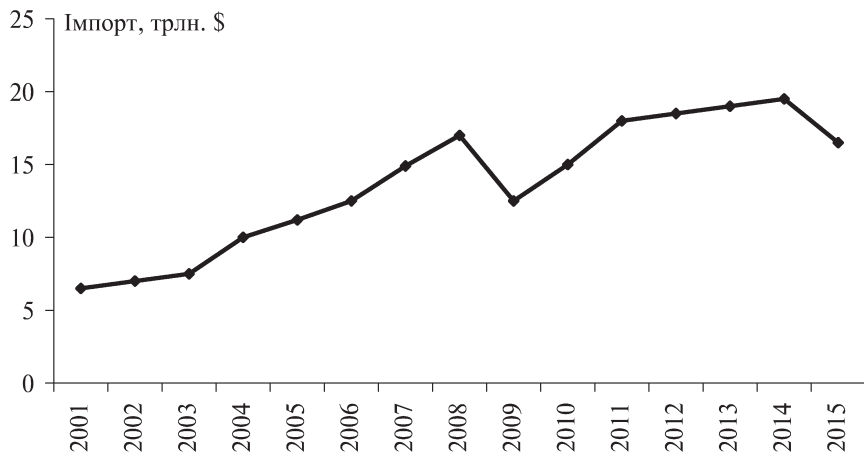
© І. С. Бондаренко, 2016

Метою статті є аналіз методик та результатів оцінки туризму міжнародними інституціями, визначення на цій основі проблем, що стримують подальший його розвиток в Україні.

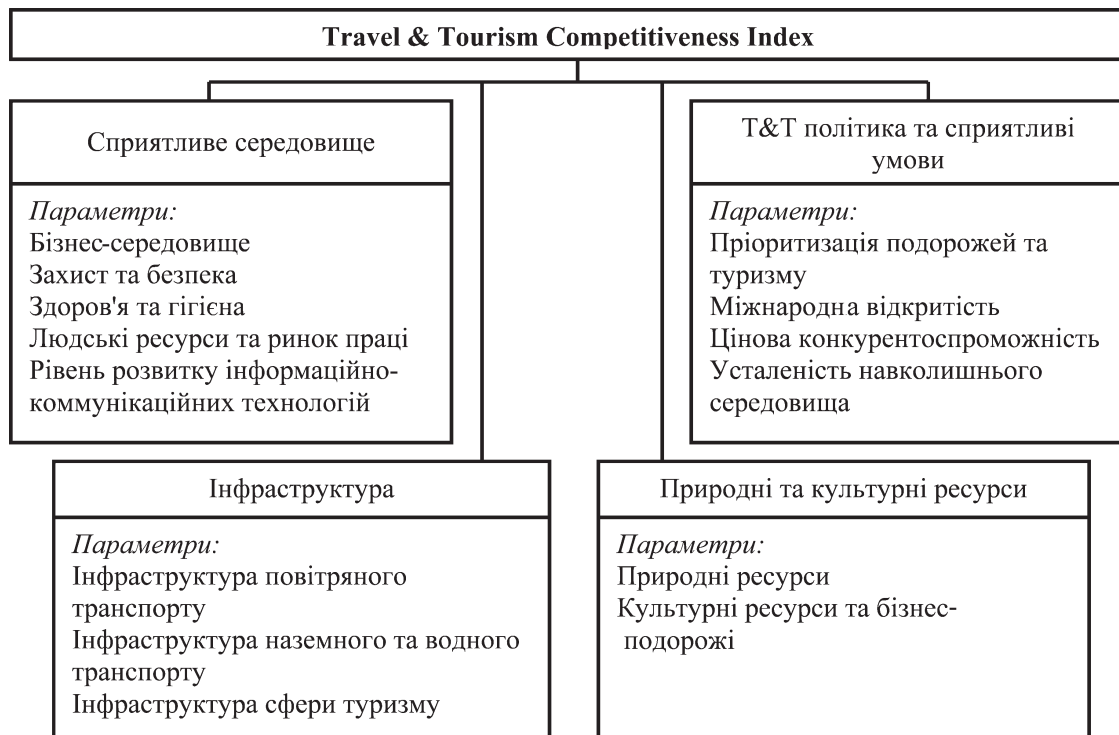
Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на активне останніми роками застосування політики протекціонізму урядами деяких країн світу, спостерігається безперервне зростання кількості туристичних відвідувань, на відміну від тенденцій в міжнародній торгівлі товарами. Наведені дані свідчать про те, що під час зниження імпорту товарів кількість туристських прибуттів постійно збільшувалась (рис. 1).

Найпоширенішим показником, який дозволяє оцінити рівень розвитку туризму країни, є Глобальний індекс подорожей та туризму (Travel & Tourism Competitiveness Index), запропонований Світовим економічним форумом (СЕФ), який розраховується на підставі 4 субіндексів: Сприятливе середовище, Т&Т політика та сприятливі умови, Інфраструктура, Природні та культурні ресурси (рис. 2) [2].

Значення Глобального індексу подорожей та туризму перебувають у межах від 2,44 до 5,43. До першої десятки відносяться країни з рівнем індексу від 4,94 до 5,43 (Іспанія, Франція, Німеччина, Японія, Великобританія, США, Австралія, Італія, Канада, Швейцарія). Індекс країн, що входять до остан-

Рисунок 1 — Тенденції міжнародних туристських прибуттів та імпорту у 2001–2015 рр. [2]

Рисунок 2 — Travel & Tourism Competitiveness Index (складено автором на основі [2])

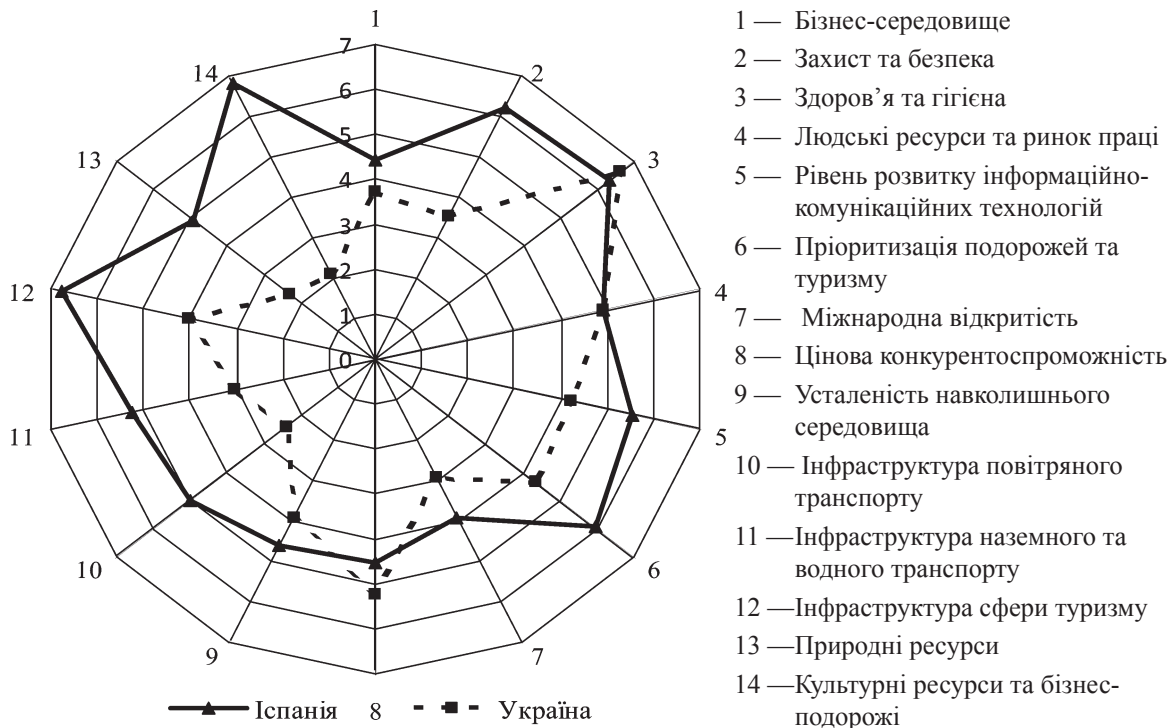
ньої десятки рейтингу, коливається у межах 2,84–2,44 (Бенін, Нігерія, Лесото, Малі, С'єрра-Леоне, Мавританія, Конго, Бурунді, Чад, Ємен) (табл. 1).

Таблиця 1 — Travel & Tourism Competitiveness Index у 2016 р.
(складено автором на основі [2])

Рейтинг країн за індексом	Країна	Значення індексу	Сприятливе середовище	T&T політика та сприятливі умови	Інфраструктура	Природні та культурні ресурси
1	Іспанія	5,43	27,3	18,9	16,9	11,7
2	Франція	5,32	27,6	18,2	16,2	11,5
3	Німеччина	5,28	29,2	18,5	16,7	10,3
4	Японія	5,26	29,1	18,8	15,3	10,8
5	Великобританія	5,20	28,7	16,7	16,8	10,6
6	США	5,12	27,8	17,3	17,2	9,7
7	Австралія	5,10	28,4	18,2	15,4	10,2
8	Італія	4,99	25,5	17,0	15,1	11,3
9	Канада	4,97	28,1	17,4	16,8	8,7
10	Швейцарія	4,94	31,0	18,3	17,0	6,6
... 83	Кабо-Верде	3,55	22,8	17,4	11,2	3,2
84	Вірменія	3,53	25,8	15,8	9,0	4,0
85	Ботсвана	3,52	22,5	17,0	8,6	4,8
86	Гватемала	3,51	20,6	17,7	8,3	5,3
87	Туніс	3,50	22,6	17,6	9,1	4,0
88	Україна	3,50	22,9	16,3	9,4	4,4
89	Македонія	3,49	25,4	15,8	9,5	3,5
90	Гондурас	3,49	20,0	18,2	8,9	5,0
91	Танзанія	3,45	18,4	17,6	7,5	6,4
92	Нікарагуа	3,44	21,0	18,0	8,2	4,7
93	Іран	3,43	22,1	16,3	7,8	5,2
... 127	Бенін	2,84	19,6	13,4	6,4	3,9
128	Нігерія	2,84	19,3	16,1	5,7	3,1
129	Лесото	2,82	16,9	13,9	6,8	4,3
130	Малі	2,78	15,8	14,7	6,6	4,3
131	С'єрра-Леоне	2,69	18,1	13,9	5,7	3,6
132	Мавританія	2,64	16,1	14,6	6,0	3,4
133	Конго	2,64	16,4	11,2	5,3	5,5
134	Бурунді	2,57	17,4	13,1	5,7	3,1
135	Чад	2,52	14,6	13,9	6,2	3,7
136	Ємен	2,44	15,6	12,4	5,7	3,2

Згідно з даними Докладу СЕФ за 2016 р. «Прокладаючи шлях до більш сталого майбутнього» перше місце в рейтингу посідає Іспанія, що свідчить про наявність у країні розвинутої інфраструктури, впровадження ефективної T&T політики, значної кількості об'єктів Всесвітньої культурної спадщини, спортивних стадіонів, проведення на постійній основі конференцій і з'їздів міжнародних організацій тощо.

Україна посіла 88 місце зі 136 можливих. Основними причинами такого результату є (рис. 3): 1) недостатній рівень розвитку інфраструктури: повітряного (79 місце), наземного та водного транспорту (81), сфери туризму (71); 2) обмеженість природних ресурсів (115) та недостатній розвиток культурного середовища (51) країни; 3) низький рівень захисту населення та національної безпеки в країні (127 місце).

Рисунок 3 — Багатокутник Глобального індексу подорожей та туризму України за методикою СЕФ, 2016 р. (складено автором на основі [2])

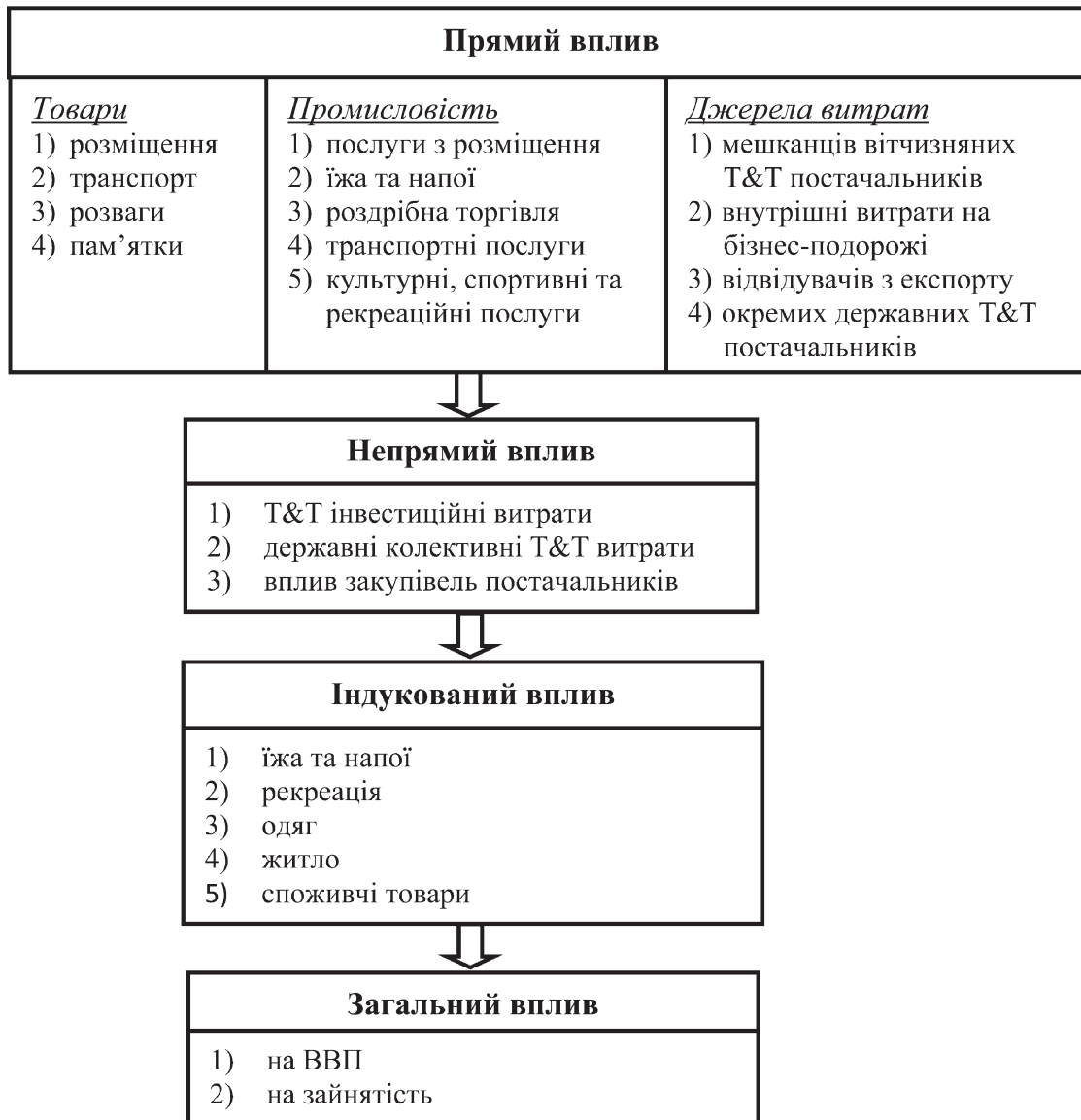
Незважаючи на існуючі проблеми, Україна має достатній потенціал для розвитку туризму, для цього в країні існує ефективна система охорони здоров'я: достатня кількість висококваліфікованих лікарів, доступність поліпшеної санітарії, низький рівень розповсюдження ВІЛ тощо; достатній рівень цінової конкурентоспроможності, що характеризується «справедливими» податками на квитки та аеропортові збори, індексами цін готелів, цінами на паливо тощо.

Для аналізу туризму Всесвітня рада з подорожей і туризму (World Travel & Tourism Council (WTTC)) — міжнародне неурядове об'єднання — публікує щорічний звіт «Подорожі і туризм. Економічні наслідки», у якому характеризуються прямий, непрямий, індукований та загальний внесок туризму в економіку країн світу (рис. 4).

Згідно зі звітом «Подорожі і туризм. Економічні наслідки 2016. Україна» країна за значенням прямого впливу на ВВП посідає 172 місце в рейтингу (зі 185 можливих), на зайнятість — 170, загального — 156 та 157 місця відповідно. Причинами такого результату є: незначні витрати населення на подорожі в межах країни (у 2011 році — 8 %, 2016 р. — 2,3 %); непопулярність, а як наслідок, і незначні за кількістю відвідування музеїв, національних парків тощо.

Стосовно загального впливу подорожей і туризму на економіку України варто зазначити значне скорочення капіталовкладень в поточну та майбутню діяльність, що включає в себе інвестиційна діяльність, наприклад, придбання нових літаків і будівництво нових готелів (у 2011 р. — 14,2 %, 2016 р. — 5,9 %).

Протягом 2011–2015 років капітальні інвестиції у сферу розміщення і харчування туристів скоротились до 1,5 млрд. грн. Внутрішні туристичні потоки на 70–80 % забезпечені в'їзними туристичними потоками і лише на 20–30 % — вітчизняними туристами. Протягом 2000–2015 років частка внутрішніх туристів на ринку мала тенденцію до скорочення, і навіть різке скорочення в'їзного туризму в 2014 році несуттєво вплинуло на структуру туристичних потоків, що може свідчити про недостатній розвиток внутрішнього туризму в Україні.

Рисунок 4 — Оцінка впливу туризму на економіку країни за методологією World Travel&Tourism Council (складено автором за даними [3])

Висновки. Досвід розвинутих країн світу свідчить, що основними напрямками сучасної державної політики розвитку туризму в Україні мають стати: підвищення рівня захисту населення та національної безпеки країни, формування та реалізація політики «відкритих дверей», що сприятиме міжнародній відкритості країни; розвиток інфраструктури повітряного, наземного та водного транспорту, сфери туризму, інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

Список літератури/References

1. World Tourism Organization (2016) UNWTO Tourism Highlights 2016 Edition, 2016. doi : 10.18111/9789284418145.
2. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2016.
3. World Travel & Tourism Council: Travel & Tourism Economic Impact 2016.

Цель. Цель статьи — анализ методик и результатов оценки туризма международными институтами, определение на этой основе проблем, препятствующих дальнейшему его развитию в Украине.

Методы. Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, диалектического подхода.

Результаты. В статье проведен компаративный анализ методик и результатов оценки туризма международными институтами. Установлены проблемы развития туризма в Украине.

Ключевые слова: туризм, влияние туризма, Всемирная туристская организация, Всемирный экономический форум, Глобальный индекс путешествий и туризма, Всемирный совет по путешествиям и туризму.

Objective. Analysis of methods and results of the evaluation of tourism by international institutions, on this basis definition of problems of its further development in Ukraine.

Methods. Solution of the application tasks in the article are carried out with help of such scientific and special research methods as analysis and synthesis, systematization and generalization, dialectical approach.

Results. The article gives a comparative analysis of the methods and results of the evaluation of tourism by international institutions. The problems of tourism development in Ukraine are settled.

Key words: tourism, impact of tourism, World Tourism Organization, World Economic Forum, Travel & Tourism Competitiveness Index, World Travel&Tourism Council.

Надійшла до редакції 30.11.2016

УДК 330.3

Денисенко В. О.,
ст. викладач

Черкаський національний університет імені Богдана
Хмельницького, м. Черкаси, Україна,
e-mail: vikaonline@ukr.net

КОНЦЕПЦІЇ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ ТА МЕТОДИКИ ОБРАХУНКУ ЙОГО ЧИСЕЛЬНОСТІ

UDC 330.3

Denysenko V. O.,
Senior Lecturer

Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University,
Cherkasy, Ukraine, e-mail: vikaonline@ukr.net

CONCEPTS OF FORMATION OF THE MIDDLE CLASS AND METHODS OF CALCULATION OF THEIR QUANTITY

Мета. Метою статті є визначення сутності, критеріїв і функцій середнього класу.

Методи. У дослідженні використовуються: історичний метод (при дослідженні витоків теорії (концепції) середнього класу); метод факторного аналізу (визначення системоутворювальних чинників середнього класу, таких як власність, доход, освіта, інвестиції в людський капітал та ін.); абстрактно-теоретичний метод (обґрунтування понять, теоретичні узагальнення й формулювання висновків); метод класифікації (при систематизації та виборі оптимального набору критеріїв віднесення до середнього класу).

© В. О. Денисенко, 2016